

Val of ongeval? Zorgplicht van scholen tijdens bewegingsonderwijs

Leren door vallen en opstaan. Bij spelen en bewegen is dit letterlijk één van de manieren waarop kinderen leren. Met een val hoeft dus niks mis te zijn, maar een ongeval probeert een docent lichamelijke opvoeding te voorkomen. Helaas lukt dat niet altijd.

Mr.dr. B.M. Paijmans* en B. Goedhart*

1. Inleiding

Uit cijfers van het Letsel Informatie Systeem blijkt dat kinderen vaker thuis vallen dan op school. In 2013 werden 10.000 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar op de SEH behandeld na een val op school (inclusief bewegingsonderwijs); in de thuissituatie waren dit er 29.000. Van de kinderen tussen 4 en 12 jaar die na een val op school een behandeling op de Spoed Eisende Hulp van een ziekenhuis (SEH) nodig hadden, had 14% dit nodig na een val uit een speeltoestel op het schoolplein, 13% na een val door struikelen en 6% na een val uit een gymtoestel.¹ Bewegingsonderwijs is zo gezien niet de grootste bron van ongevallen, maar zou dat in relatieve zin wel kunnen zijn, gezien het beperkte aantal uren bewegingsonderwijs tegenover het grotere aantal uren dat op school wordt doorgebracht.

Scholen hebben onbetwist een zorgplicht jegens hun leerlingen, met enige regelmaat in de rechtspraak verwoord als: *'In het algemeen gesproken rust op een leraar een bijzondere zorgplicht onder meer ten aanzien van de gezondheid en de veiligheid van de leerlingen, die aan zijn zorg zijn toevertrouwd en onder zijn toezicht staan.'*² Hoe ver deze zorgplicht reikt, is op scholen een onderwerp van zorg, en vooral onder docenten lichamelijke opvoeding.

In deze bijdrage bespreken de auteurs daarom de zorgplicht van scholen specifiek tijdens bewegingsonderwijs.

2. Context bewegingsonderwijs

Kinderen tot 16 jaar (of kinderen tot 18 jaar zonder startkwalificatie) zijn op grond van de Leerplichtwet 1969 verplicht een school te bezoeken (althans hun ouders zijn op straffe van strafrechtelijke vervolging verplicht daarvoor zorg te dragen) en scholen zijn op grond van de toepasselijke sectorwet verplicht om bewegingsonderwijs aan deze leerlingen te geven (althans gedurende de schoolloopbaan ervoor te zorgen dat de leerlingen de door de overheid geformuleerde kerndoelen³ hebben bereikt). De leerlingen worden aldus in enige mate verplicht blootgesteld aan bewegingsonderwijs, dat een verhoogd risico op letselschade meebrengt. Het risico is in elk geval hoger dan het zittend volgen van ander onderwijs in een regulier klaslokaal.

Daar staat tegenover dat bewegingsonderwijs niet ten behoeve van scholen wordt gegeven – zoals werknemers wel ten behoeve van hun werkgever arbeid verrichten met ex art. 7:658 BW een relatief zware zorgplicht en omgekeerde bewijslast tot gevolg – maar ten behoeve van de leerlingen. Het wordt namelijk belangrijk geacht dat kinderen spelen en bewegen. Het heeft een doel en belang: het wordt steeds duidelijker dat spelen en bewegen nodig is voor een evenwichtige ontwikkeling van de motoriek, zintuigen, taal, ruimtelijk inzicht, creativiteit, kennis en sociale vaardigheden⁴, en zelfs dat er een relatie bestaat tussen bewegen en leren.⁵ Uit de voormelde kerndoelen kan ook worden afgeleid dat scholen – in hun zorg om ongevallen te voorkomen – leerlingen niet te veel kunnen of zouden moeten beteugelen.

Bewegingsonderwijs in zichzelf bergt kortom een spanningsveld tussen enerzijds het daarmee beoogde nut (de lichamelijke en sociale ontwikkeling van een leerling) en anderzijds het daaraan verbonden risico (de veiligheid van een leerling die nooit volledig kan worden gegarandeerd, juist niet bij spelen en bewegen). Hieruit volgt dat bewegingsonderwijs een, door de maatschappij tot op zekere hoogte aanvaard risico meebrengt, dat mee moet wegen als de zorgplicht van een school nader wordt bekeken.

3. De zorgplicht van een school – vooraf

Elke verplichting, zo ook een zorgplicht van een school, kan nader worden gekwalificeerd als inspanningsverplichting of als resul-

* Mr. dr. B.M. Paijmans is advocaat te Utrecht en onbezoldigd Universitair Docent aan de Universiteit Utrecht

* B. Goedhart is vakleerkracht bewegingsonderwijs, opleidingsdocent Pabo Haarlem en medeauteur van de methode Basislessen Bewegingsonderwijs

